

nül az „aggodalom jegyében” születtek írásai. Aggadalom szől soráiból a magyar társadalom és irodalom helyzetéért, az írókért, eszme- és elvűségük megvédéséért, Európa sorsáért, a fasizmus, a háború okozta szellemi és fizikai pusztulásáért. Párizsi figyelő cím alatt adják közre a kötetben naplószerű formában, dátumokkal jelezve az Új Hang 1938. és 1939. évfolyamában Párizsi levél, Párizsi naplójegyzetek, Párizsi feljegyzések stb. címmel megjelent cikkeket.

A népieseket fenyegető fasiszta veszélyre Tamás Aladár is felhívja a figyelmet, óvja az írókat a szélsőjobboldali lapokban való szerepléstől, szót emel a „harmadik utas” szemlélet ellen. A bonyolult és kilátástalan helyzet és a munkásmozgalom ez időbeli politikájából adódóan sokszor túlzott türelmetlenséggel bírál és figyelmeztet. Éppen ezért is hiányoljuk a kötetből Illyés Gyula *Rend a romokban* c. verseskönyvéről írt kritikáját. A költőről nagy elismeréssel szóló bírálat közlése hitelesebbé tette volna azt a kritikus magatartást, amely helyes alap gondolattal, de sokszor erős éllel és kíméletlen szigorral elemezte nemcsak a népiesek magatartását, hanem a polgári humanisták kétség-telenül pozitív megnyilvánulásait is.

A József Attila munkásmozgalmi szerepével foglalkozó két tanulmány születése között eltelt idő (1956—1965) alatt tudományos bizonyítást nyert a költő párttagságának kérdése. Tamás Aladár újabb tanulmányában még a Szabolcsi által alkalmazott „le-hagyás” szót is kifogásolja, hiszen erre sem történt párthatározat, tehát még ez a szó-használat is többet sejtet, mint amennyi a költő és a KMP között valójában történt. A visszaemlékezések feltételes értékűek, ám felbecsülhetetlen jelentőségű adalékokat szolgáltatnak, kiegészítő filológiai kutatással, az emlékirók adatainak összeegyeztetésével helyes következtetésekre lehet jutni. Tamás Aladár munkásmozgalmi múltja, ismeretségi köre, pártmunkája készítette arra, hogy emlékeit rögzítse. Póztalan előadásmódja, a saját magától fokozottan megkövetelt elvűség és elhivatottság olyan erényei, melyek a marxista kritika adott korszakában különös jelentőséggel bírtak. Az 1950-es években született írások veszítenek a korábbiak lendületéből és frissességéből. Kifogásoljuk az azóta hibásnak bizonyult értékelések felvételét a gyűjteménybe, a dogmatizmus jegyeit magukon viselő tanulmányok kötetbe foglalását, bár az író utószavában nem mentegetőzik, bátran vállalja tévedéseit is. Mégis szívesebben olvastuk volna a Szabad Magyarság c.

lapban napvilágot látott, eddig még össze nem gyűjtött írásokat, amelyeket értékes előszavában Szabolcsi Miklós is hiányol.

A szövegben előforduló, magyarázatra szoruló nevek, eseményekre vonatkozó jegyzetek mellett hasznos lett volna egy filológiai igényű jegyzetanyag is. Könnyebbé tette volna az eligazodást a források rendszerezettebb közlése, s annak megjelölése, melyik cikk milyen néven jelent meg (Temes Áldor, Holló István, Paál András).

Nagy Istvánné

A XX. századi magyar irodalom tanítása a középiskolákban. II. köt. Szerk.: Lengyel Dénes. A József Attila-tanulmány Pálmai Kálmán, a Radnóti Miklós-tanulmány Megyer Szabolcs munkája. Bp. 1965. Tankönyvkiadó V. 159 l.

A könyvben közölt két tanulmány oktatási célból, azzal a rendeltetéssel készült, hogy útmutatót adjon József Attila és Radnóti Miklós költői pályájának bemutatásához. A szerzők egymástól eltérő módszert választottak az életművek elemzésékor.

Érdekes kísérlet Pálmai Kálmáné, aki a modern irodalomtörténeti törekvések szellemében a verselemzések kapcsán rajzolta meg József Attila egész pályafutását. Természetes, hogy a középiskolai keretek határt vontak Pálmai munkája köré, de amit ebben nyújt, az kétségtelenül figyelemre méltó. Az egyes verselemzések kapcsán jó érzékkel hívja fel figyelmünket egy-egy vers egészének és részleteinek szépségére, stilisztikai értékére. Kár viszont, hogy emellett kissé elterelődik érdeklődésünk az elemzett költemény nem kevésbé művészi gondolatmenetéről és kristálytisza logikájáról olykor-olykor. Pálmai dolgozatában elégedettek lehetünk a válogatással — szinte minden jelentősebb verset megtalálhatunk benne — de mivel minden igényt kielégítő válogatás gyakorlatilag nem készülhet, hozzá kell tenni; szembeszökően hiányzik a *Szocialisták*, a *Lebukott*, a *Vigas* és a *Kései sirató*.

Megyer Szabolcs Radnóti-tanulmányában a hagyományosabb és ma már kevesebb újdonságot hozó módszert követte. Az irodalomtörténetírás által meghatározott korszakok szerint tárgyalta a költő életművét s ezeken belül vetette elemzés alá a jelentősebbeket, ítélt verseket.

Heverde László